

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Dr. Béres-Deák Attila
ügyvédjelölt, vámszakértő

**Csempészet, vámorgazdaság és jövedéki bűncselekmények
elkövetési értékeinek meghatározása büntetőeljárásban**

Problémafelvetés:

A vám és jövedéki bűncselekmények közös jellemzője, hogy az államok költségvetési bevételeinek jelentős részét adó közterheket rövidítik meg, illetve nehezítik meg azok beszedését. Ezen túlmenően - az esetek többsége gazdasági tevékenységhez kapcsolódik - a versenyegyenlőséget is sértik és torzítják a gazdaság alanyainak árképzését, amivel a törvényes tevékenységet folytatókat is könnyen a jogsértés irányába terelhetik.

A költségvetési bevételek minél nagyobb mértékben csökkennek e bűncselekmények következtében a társadalomra veszélyessége annál nagyobb. (Emlékeztetnem lehet, az 1990-es évek elején, amikor a vámbevételek drasztikusan csökkentek, hogy az állami vállalatokra alapozott vámteher biztosítéki rendszert kihasználva az újonnan alakult magán gazdasági társaságok „egyszerűen” nem fizettek. A költségvetés a csőd szélére sodródott.)

Nyilván ezen megfontolás alapján a jogalkotó a társadalomra veszélyesség egyik mércéjévé a vám- és jövedéki termék értékét illetve az adóbevétel csökkentését tette. Azért az értéket, mert ezen áruk után fizetendő közteher százalékos arányban az értékhez igazodik.

Az érték, mint minősítési kérdés viszont a jogalkalmazó szerveket (nyomozóhatóság, ügyészség, bíróság) olyan feladat elé állítja, amely megoldása szerteágazó anyagi és eljárási jogi ismeretet és nagy gyakorlati tapasztalatot igényel.

A hétköznapi életben sem könnyű egy tárgy értékét megállapítani. Ugyanazon tárgy valakinek sokat ér, mert érzelmi kötődése, vagy csak általa hasznosítható tulajdonsága felértékelte, másoknak viszont kevésbé értékes, mert csak gondokkal jár birtoklása, tulajdonlása. Szokás mondani, hogy „minden dolog annyit ér, amennyit adnak érte”.

Ez igaz, de érdemes figyelembe venni, ha a forgalmi érték alacsony, attól még a dolog előállítási költsége, vagy a megszerzésére történő ráfordítás lehet magasabb és nyilván az előállítónak, vagy a korábban megszerzőnek ez utóbbi jelenti az értéket.

A helyzetet még bonyolultabbá teszi, hogy e dolgozatban szereplő bűncselekmények közvetett tárgyai érték meghatározás módjai nemzetközi szerződésben, belső jogszabályokban meghatározottak és ezek a meghatározások helyenként nem egyértelműek.

Sok esetben az érték meghatározás csak különleges szakértelem birtokában, illetve laboratóriumi vizsgálatok megalapozásával végezhető el. Mindezekre tekintettel igyekszem az érték meghatározás problematikáját több oldalról megvilágítani és eligazodást nyújtani a csak látszólag egyszerű kérdésekben. Segítségül hívom az eddigi igazságügyi vámszakértőként bíróságon és a közigazgatási ügyekben szerzett tapasztalataimat.

A dolgozatban jogeseteket is bemutatok a hozzám került elkövetési érték meghatározással kapcsolatos ügyekből, amelyekkel érzékeltetni szeretném, hogy az elkövetési érték jogszabályi meghatározásának milyen hatása van a büntetőjogi felelősség és felelősségre vonás mértékére, valamint a büntetőeljárás rendjére.

Ezen tapasztalatok birtokában megfogalmazódott bennem néhány javaslat az elkövetési érték meghatározása illetve a vám- és jövedéki bűncselekmények minősítési kérdéseivel kapcsolatban a jogalkotás törvényi, a végrehajtás jogalkotási és jogalkalmazási, illetve a jogegységesítés szabályozására.

A jogalkotásra vonatkozó javaslatomban felhasználtam első vámtörvényünk, az 1924. évi XIX. törvénycikk vonatkozó rendelkezéseit. Ez a jogszabály azért is érdekes a téma szempontjából, mert a vámjogi anyagi és eljárási rendelkezéseken kívül a vámbűncselekményeket és szankciójukat is tartalmazza. Külön érdekessége, hogy az akkor hatályban volt Csemegi- Kódexet, mint háttér jogszabályt rendeli alkalmazni a vámbűncselekmények esetében. A javaslatokat a dolgozat végén az összefoglalást követően teszem meg.

A csempészet, vámorgazdaság (Btk. 312.§) és a jövedéki bűncselekmények (Btk. 311, 311/A, 311/B §-i) elkövetési értékei megállapítása a felfedés időpontjától az egész büntetőeljárás lezárásáig kiemelt jelentőséggel bír:

- Az elkövetési érték határolja el a bűncselekményt a szabálysértéstől (jelenleg 50.000,- Ft) .
- A lefoglalási jegyzőkönyv kötelező tartalmi előírása az érték feltüntetése, ami az esetleges lefoglalás miatti kárigény érvényesítésének alapja.

-A minősítés, valamint a bűncselekmény vétségi vagy büntetési alakzata is elsősorban az elkövetési értéktől függ.(A napjainkban hatályos büntetőeljárás törvényünk nem tesz ugyan különbséget vétségi és büntetési eljárás között, de a tárgyaláson való ügyészi vagy védői részvételt meghatározhatja az elkövetési érték az eset súlya miatt.)

Nem bír jelentőséggel az elkövetési érték:

-a gondatlan elkövetés esetében.

(A gondatlanságból történő elkövetés értékhatártól függetlenül szabálysértésnek minősül.)

Lényeges az elkövetési érték pontos meghatározása az elkobzás alá eső érték megfizetésre kötelezés esetében az ügydöntő bírói határozat meghozatalakor. (Ez abban az esetben alkalmazható, ha a dolog, amely a bűncselekmények eszköze, vagy amire a bűncselekményeket elkövették nem kobozható el, mert a tulajdonost még vámszabálysértés elkövetése sem terheli, illetve a vámárakat a lefoglalás lehetősége nélkül jogellenesen forgalomba hozták.)

Az elkövetési érték meghatározásának egyik sajátossága, hogy a vám és jövedéki bűncselekmények esetében minden esetben vagy a büntetőeljárást megelőzően vagy a büntetőeljárással párhuzamosan vám illetve jövedéki közigazgatási eljárás is le kell folytatni, amelynek egyik központi kérdése az érték meghatározás, amely alapja a fizetendő köztehernek. A bíróságot ugyan nem köti más hatóság eljárásában megállapított tényállás, de nem is kell azt szükségszerűen elvetnie. Tekintettel a közigazgatási eljárás jogorvoslati lehetőségeire, mint garanciális alap a tényszerű, objektív eljárásra.

II. Csempészet, vámorgazdaság, jövedéki bűncselekmények leírása

II.1. Csempészet (Btk. 312.§)

A **csempészet** a büntető törvénykönyvi tényállás szerint két elkövetési magatartással valósítható meg:

- a.) vámáru vámellenőrzés alóli elvonása
- b.) a vámteher, vagy a vámbiztosíték megállapítása vagy beszedése szempontjából lényeges körülmények tekintetében valótlan nyilatkozatot tétel.

A vámáru vámellenőrzés alóli elvonása akkor valósul meg, ha az elkövető a vámszervek az áruk behozatalával, vagy kivitelével kapcsolatos vámjogszabályokban előírt tevékenységét azzal hiúsítja meg, hogy az ellenőrzött vámárut nem a hivatalos ellenőrzési ponton hozza be, vagy a hivatalos ellenőrzési ponton elrejtí ruházatában, csomagjában, járművében. Ennek klasszikus példája a „zöld határon” történő behozatal, kivitel, illetve a pótkerékbe elrejtés.

Ezen bűncselekmény jellegzetessége, hogy kerettényállást tartalmaz, konkrét tartalommal a hazai vámjogszabályok, a Közösségi Vámkódex és más vámtartalmú nemzetközi egyezmények töltik ki. E sokrétű szabályozás teszi bonyolulttá az elkövetési érték meghatározását is.

A vámteher, illetve vámbiztosíték megállapítása, beszedése főszabály szerint a tulajdonos, a címzett nyilatkozata alapján történik. Ennek a nyilatkozatnak a helyessége feltétele annak, hogy a közteher maradéktalanul megállapítható és beszedhető legyen.

Ezért szankcionálja a jogalkotó a valótlan nyilatkozat tételt a büntetőjog eszközével. A nyilatkozat tartalma nem tetszőleges. Szigorú szabályok határozzák meg, hogy milyen tények alapján, milyen nyilatkozatot kell tenni.

E körben elsődleges a **vámérték, vételár, származási ország, mennyiség, használati fok, szállítási és fizetési feltétel**. Mindezek valóságát okmányokkal is alá kell támasztani. Ezek az okmányok származási bizonyítványok, kereskedelmi számlák, fuvar-és szállítólevelek, banki átutalási bizonylatok, kereskedelmi szerződések. Ebből adódóan a valótlan nyilatkozat tétel az okmányok tartalmának meghamisításával is megvalósítható. Ebből következően a csempészet járulékos bűncselekménye nagyon sok esetben a köz-, illetve magánokirat hamisítás.

Csempészet bűncselekménye valótlan nyilatkozat tétellel történő megvalósítása esetén - tekintettel arra, hogy azt a vámhatóság előtt teszik meg és ők észlelik - a büntetőeljárás megindítása a vámhivatalok feljelentése alapján történik.

Ezen bűncselekmények nyomozása - kizárólag ügyész nyomozati hatáskörébe tartozó esetektől eltekintve - a Vám- és Pénzügyőrség nyomozó szervei hatáskörébe tartozik.

Nyilvánvaló, hogy a jogalkotó figyelemmel volt a keret törvényi tényállásra és arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szakszerű nyomozás előfeltétele, hogy azt pénzügyőrökre bízta.

Ez látszólag az elkövetési érték megállapítását is egyszerűbbé teszi. Ez tényleg csak látszólagos, mert a pénzügyőrségnél tapasztalható „fiatalítási „ folyamat eredményeként az alaptanfolyam után egy rövid nyomozói tanfolyamon vesznek részt a nyomozati feladat körrel megbízni kívánt pénzügyőrök és a vámszakmai munka gyakorlatában egyáltalán nem, vagy pedig nagyon kis ideig tevékenykednek. Jó tíz évvel ezelőtt ez nem így volt. Csak az lehetett vámnyomozó, aki a napi vámkezelői tevékenységben megfelelő tapasztalattal rendelkezett.

A csempészet elkövetésének közvetett tárgya kizárólag csak **vámáru** lehet. A vámáru a vámjogszabályokban és a büntető törvénykönyvben is meghatározott fogalom. Leegyszerűsítve a vámáru az Európai Közösségbe behozott dolog, mindaddig amíg azt a szabadforgalomban nem vámkezelik, illetve a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően vámkezeltnek nem kell tekinteni, illetve az Európai Közösség vámterületéről ki nem szállítják (ki nem léptetik).

A vámáru fogalom meghatározása az elkövetési érték megállapítása szempontjából nagy jelentőséggel bír.

A dolgozat témájához kapcsolódóan a csempészet bűncselekménye kapcsán meg kell említeni, hogy történelmileg a kialakulása két okra vezethető vissza. Az egyik ősi ok a külföldi és hazai bekerülési értékek - olykor nagyságrendeket meghaladó különbsége. A másik ok, ami inkább a modernkori adóztatáshoz kötődik, az adóelkerülés.

Amennyiben az államhatáron behozott áruhoz kapcsolódó -többnyire százalékos mértékű - közteher az érték, mennyiség, milyenség hamis feltüntetésével lényegesen csökkenthető, akkor a belföldi értékesítéskor a versenytársakétól sokkal kedvezőbb pozíció alakítható ki és úgynevezett „extra profit” érhető el.

Mindenki szeret olcsóbban vásárolni attól az ártól amely az átlagos piaci áron elérhető, és ennek következtében a „vásárlói figyelem” is ezen termékekre összpontosul.

Így van ez különösen azokban az időszakokban, amikor egyes vásárlói rétegek csak és kizárólag az ilyen „olcsó” termékeket tudják megvásárolni. Ezért kezeli kiemelt jelentőséggel a pénzügyőrség a távol-keleti import ruházati termékek vámkezelését. Az olcsóságon túl a nagy tömegű beszállítás is megnehezíti a hatékony vámellenőrzést és vámteher kiszabást, beszedést. Ráadásul, ha ez még ún. „alulszámolás” és a valós mennyiség alatti mennyiségi bevallás is járul, akkor egész iparágak mehetnek tönkre, vagy kerülhetnek válságos helyzetbe, mint ahogy a textiliparunkra jellemző napjainkban.

A csempészet bűncselekménye kapcsán napjainkban meg kell említeni egy érdekességet. Az Európai Unióhoz történt csatlakozásunk napjától az onnan csempészett vámárúk vonatkozásában a büntethetőség megszűnt, így a folyamatban volt büntetőeljárásokat meg kellett szüntetni.

A jogalkotó a vámáru fogalmát ezt megelőzően a keretjogszabályokban határozta meg, de ettől a naptól kezdődően a Büntető Törvénykönyvben is elhelyezte. Ezzel látszólagosan biztos alapokra helyezte a vámáru fogalmát, de megnyitott egy értelmezési vitát az EU-val vámuniós megállapodást kötött országokból (pl. Törökország) származó árukra vonatkozóan. Ezek az áruk ugyanis a Btk. értelmezésében vámárúk (EU-n kívüli harmadik országból származnak), de a vámkódex értelmében nem azok, mert az EU-ban szabad forgalomba bocsátottnak tekintendők.

II.2. Vámorgazdaság (Btk. 312.§ - második fordulat)

A vámorgazdaság a büntetőtörvénykönyvünknek a **326.§-ban** meghatározott **Orgazdaság** tényállása speciális, vámáruhoz kapcsolódó változata.

Vámorgazdaság akkor valósul meg, ha csempészett vámárut vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenítésében működik közre az elkövető. Mindkét elkövetésnek közös jellemzője, hogy bűncselekményből származik az áru.

Míg az „általános” esetben ezek a bűncselekmények: sikkasztás, csalás, lopás és más bűncselekmények, addig a vámorgazdaság esetében csak és kizárólag csempészet elkövetésből származhat.

Természetesen nem kizárt a vámterületen kívül elkövetett „általános” bűncselekményből származó áru csempészet útján történő behozatala, de e dolgozat témája szempontjából ennek relevanciája nincs, mert a vámhatáron vámárúként jelenik meg a legális forrásból és a külföldön elkövetett bűncselekményből származó áru is.

Fontos megállapítani, hogy a vámorgazdaság elkövetője nem lehet maga a csempész. A csempész tevékenységéhez ugyanis természetesen hozzátartozik a csempészet vámáru elrejtése, elidegenítése illetve ebben való közreműködés, így büntetlen utócselvény, mint látszólagos halmazat valósul meg.

A vámorgazdaság nem értékelhető viszont a csempész bűnségédjeként sem, mert nem szükségszerű, hogy a vámellenőrzés alóli elvonásban, vagy a valótlan nyilatkozattételben közreműködjön. Nem szükségszerű az sem, hogy egymás tevékenységéről tudjanak. Ebből adódik az a gyakorlati életben sokszor előforduló probléma és felvetődő kérdés, honnan köteles tudni a vámorgazda az áru vámáru jellegéről és csempészet voltáról.

A vámjogszabályok erre vonatkozóan közvetett utalást tesznek, amikor vámáru rosszhiszemű megszerzőjének tekintik azt, aki nem nyílt árusítású üzletből vásárol és a vételár alacsony voltából, az árujelzőkből, vagy egyéb más körülményből kellő körültekintéssel arra a következtetésre kellene jutnia, hogy azt nem vámkezeltették.

A csempészet gyanúja merül fel akkor is, ha olyan termék adásvétele történik, amelyik forgalomba hozatala vámkezelés igazolásának feltétele. (Légi, vízi-és közúti gépjárművek)

A vámorgazdaság büntetési tételei, minősítő körülményei, nyomozati hatásköre, vámigazgatási eljárási és szankció rendszere teljes mértékben osztják a csempészet sorsát.

Különbség talán csak az elkövetők személyiségében van. Míg a csempészek általában a vámjog területén viszonylagos jártassággal rendelkeznek, addig a vámorgazdákra ez nem jellemző. Annyit tudnak, hogy az áru nem azért olcsóbb az átlagnál, mert nem fizettek érte ellenértéket (pl. lopás, rablás, sikkasztás stb.), hanem mert a vámteher fizetés maradt el és ez teszi „kedvezőbbé” a belföldi értékesítést.

A vámáru jelleg annyiban megnehezíti a vámorgazda tevékenységét, hogy elszámoltatása esetében a tulajdon, vagy rendelkezési jog bizonyítása mellett a vámjogi rendezést, vámteher megfizetését is igazolni kell. Sok esetben a vámjogi rendezetlenség vezet a bűncselekmény felfedéséhez. (A gondos külkereskedő az első belföldi értékesítésről kiadott számlán feltünteti a vámhatározat számát, ezzel nehezítve az orgazdák tevékenységét, illetve megkönnyíti saját terméke legalitásának ellenőrizhetőségét.)

A vámorgazdaság büntetőjogi értékelésekor felmerül az a probléma, hogy az esetek többségében a csempész személye és a csempészes körülménye felderítetlen marad. Így nem lehet

teljes bizonyossággal megállapítani, hogy csempészett vámárura követték el az orgazdaságot, hanem csak annyi bizonyos, hogy a vámkezelés megtörténte nem igazolható.

Sok esetben az áru olcsósága és a külföldi eredet miatt következtet az eljáró hatóság a csempészetre, holott az Európai Unió tagállamából behozott, de az általános forgalmi adózás alól elvont termékről van szó. (A csatlakozás óta elterjedt bűncselekmény a másik tagállamból legálisan 0%-os adókulccsal behozott termék, hamis számlával forgalmi adózottan, bevallás nélkül történő értékesítése. Ebben az esetben a bűncselekmény haszna a be nem vallott és meg nem fizetett forgalmi adó összege.)

Fenn állhat az a helyzet, hogy vámorgazdaság elkövetése miatt jogerős ítélet megszületését követően, az elkövető perújítási eljárást indít és novumot szolgáltat, amellyel bizonyítja, hogy az áru nem vámáru, mert egy másik tagállamban vámkezelték.

Ekkor kénytelen hatályon kívül helyezni a korábbi ítéletet az eljáró fórum, mert a történeti és törvényi tényállás nem esik egybe.

Az új eljárás hiába indul adócsalás miatt, ha az „új” bűncselekmény büntethetősége esetleg elévült.

II.3. Jövedéki bűncselekmények

A büntető jogalkotásunk az utóbbi 10 évben igen változatos szabályozást mutatott ezen bűncselekmények vonatkozásában. A rendszerváltás elején a kriminalizáció, majd dekriminalizáció, napjainkban pedig megint a kriminalizáció a jellemzője.

Jövedéki bűncselekmények összefoglaló neve alatt a **visszaélés jövedékkal (Btk.311.§)**, a **Jövedéki orgazdaság (Btk.311/A§)** és a **jövedékkal visszaélés elősegítése(311/B.§)** törvényi tényállásait értjük.

Mindegyik bűncselekmény a jövedéki termékhez kapcsolódik.

A jövedéki termék alatt azon kiemelt hasznót hajtó, vagy egyéb más stratégiai helyzete miatt jelentős terméket értjük, amit az állam annak nyilvánít és előállítását, külföldről történő behozatalát, belföldről történő kivitelét, átszállítását, belföldön történő előállítását, raktározását, forgalmazását és felhasználását különleges szabályok betartásához köti. A különleges szabályozásban rendszerint ezen termékeket magas adótartalommal is sújtja. Kriminalizáció is e magas adó tartalomhoz kapcsolódik, hiszen a vámbevételekhez hasonlóan az állami költségvetés jelentős részét képezik ezen adók.

Az adóbevételek elmaradása társadalomra veszélyessége igen nagy, így a veszélyesség fokmérője itt is az elkövetési értékkel mérhető.

A jövedéki termékekkel kapcsolatos jogellenes magatartás nagy haszonnal kecsegtet, így ebben az esetben is megállapítható, hogy az adóbevétel illegális csökkentése verseny torzító hatása sem elhanyagolható. Egyes termékek esetében (pl. a bor) nem az adótartalom, hanem csak az előállítás, forgalmazás szabályozottsága miatt kerül sor a jövedéki terméké nyilvánításra.

A jövedéki termékek a jelenleg hatályos jövedéki törvényünkben az ásványolaj ipari termékek, kenőanyagok, szeszes italok, dohánygyártmányok, szeszipari elő- és utótermékek, alapanyagok. Szabályozás tárgya még a jövedéki jognak a jövedéki termékek előállítására szolgáló egyes eszközök, berendezések.

Ennek jellegzetes példája a pálinkafőző berendezés. Bár ez a berendezés alkalmas egyaránt desztillált víz előállítására és pálinkafőzésre is, de az állam szeretné, ha „felügyelhetné” ezen berendezéseket.

A jövedéki bűncselekmények a vámbűncselekményekhez hasonlóan kerettényállások. Tartalommal e tényállásokat a jövedéki adóról és jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló törvény, annak végrehajtására kiadott miniszteri rendeletek, valamint az Európai Unió jövedéki szabályai töltik ki.

Ugyancsak közös az eljáró közigazgatási vám- és adóhatóság és nyomozó hatóság (Vám-és Pénzügyőrség). Közös elemként értékelhető a két szabályozásban az is, hogy sok esetben a jövedéki termék egyben vámáru is ezért nem kizárt a „speciális”, „generális” szabály összeütközés.

Ennek leggyakoribb formája a vámorgazdaság illetve jövedéki orgazdaság együttes elkövetése és értékelése. Ez a tényállás abban az esetben fordul elő, amikor csempészett jövedéki termékre követik el a vámorgazdaságot.

Sok esetben a bíróságokon eltérően ítélték meg ezen eseteket, ezért a Legfelsőbb Bíróság hozott egy jogegységi határozat (**2/2002. Büntető jogegységi határozat**), amely azt a kötelező iránymutatást adja az alsóbb fokú bíróságoknak, hogy a két bűncselekmény együttes megvalósulása esetén a jövedéki orgazdaság elkövetését kell megállapítani a specialitás miatt. A vámorgazdaság csak látszólagos halmazatot eredményez. A döntés büntetőjog általános elvei szerint helytálló ugyan, de az elkövetési érték meghatározása és a vámigazgatási szankciók alkalmazása szempontjából aggályos.

Ahogy dolgozatom egy későbbi részében egyik jogesetben kifejtem, amennyiben a vámáru egyben jövedéki termék is, akkor a vámjogi szabályokat kell alkalmazni és ezen szabályok szerint kell kiszabni a vámterhet, közte a jövedéki adót.

A vámorgazdaság a vámszabályok szerinti jogellenes belföldi forgalomba hozatalt is megvalósítja és a vámorgazda vámfizetésre kötelezettnek minősül. A vám alapja pedig a vámérték. Ebben az esetben speciális eseteként a vámértéket a csempészet, vámorgazdaság, vagy vámszabálysértés elkövetése napján, ha pedig ez a nap nem állapítható meg akkor a felfedés napján fennálló értéke alapján kell meghatározni. Ha nem kerül megállapításra vámorgazdaság, akkor nincs módja a vámhatóságnak a vám kiszabására. Emellett a csempészet jövedéki áru vámjogi sorsa sem rendezhető, mert a jogellenesen belföldi forgalomba hozott vámárut csak a vám kiszabása, beszedése következtében lehet a belföldi forgalom számára vámkezeltnek tekinteni.

Sajnos a pénzügyőrségi gyakorlat is azt mutatja, hogy ez a jogegységi határozat bíróságokra kötelező volta miatt jelentős a vámbevétel kiesést okoz. Sok a vámjogilag rendezetlen sorsú csempészett jövedéki termék.

Nem elhanyagolható a pénzügyőrökre kiható morális hatása sem, hiszen joggal mondhatják, hogy „anyagilag jobban jár a csempész, vagy vámorgazda, mert a vámot, ezáltal „legálisan spórolhatja meg”. (A dohánygyártmányokra vonatkozó átlagos vámtétel a vámérték 60-70%-a). Igazából a specialitás elve sem érvényesül, mert mind a vámerdek, mind a jövedéki anyagi és eljárási szabályok is azt mutatja, hogy a jövedéki termék az általános és annak csempészett volta a különös.

Eljárási szabályok vonatkozásában a Vám- és Pénzügyőrségen belül különváltak szervezeti szempontból is a vám, illetve jövedéki igazgatás. Külön eljárási szabályok vonatkoznak rájuk . Úgy is felfogható, hogy a jogegységi határozat szerinti bírósági ítéletek „elvonják” a vámigazgatás hatásköréből az ügyet és a jövedéki igazgatás hatáskörébe „utalják”. A büntetőjogi joghátrány is azonos mindkét bűncselekmény esetben, így az állam büntetőjogi igénye és a költségvetési bevételhez fűződő érdeke sem sérül, ha vámorgazdaságot állapítanak meg a bíróságok, vagy mind a kettőt halmazatban.

A halmazati büntetés esetében álláspontom szerint mind a két prevenció- egyéni és generális- hatékonyabb lenne.

Fontos megjegyezni a jövedéki bűncselekmények körében, hogy a jövedéki termékek meghatározása az estek többségében csak laboratóriumi vizsgálatot követően lehetséges. Míg a vámáru vonatkozásában elég azt megállapítani, hogy az Európai Unió vámterületén kívülről hozták be azt és elvonták a vámmellenőrzés alól, vagy pedig rávonatkozóan valótlan nyilatkozatot tettek, addig a jövedéki termékről magáról kell megállapítani, hogy a jövedéki jogszabályokban meghatározott termékről van szó.

Az elkövetési érték meghatározását ez annyiban érinti, hogy sokszor az eljárás megindítását követő hosszú idő múlva állapítható meg (laboratóriumi vizsgálat elhúzódása), a bűncselekmény minősítése, egyáltalán a megvalósulása. Erre szolgáltatott példát pár éve egy nagy mennyiségű jogellenesen előállítottnak vélt jövedéki termék alapanyag helyben történő lefoglalása. A lefoglalást követően a laboratóriumi vizsgálat következtében kiderült, hogy jogszerű borkezelési műveletet hajtottak végre és nem visszaélés jövedékkel bűncselekménye valósult meg. Sajnálatosan a vizsgálat ideje alatt a lefoglalás miatt a termék tönkre ment, felhasználhatatlanná vált.

Ezt azért is fontosnak tartom kiemelni, mert a szakdolgozat véglegesítésének időszakában látott napvilágot az új Büntető Törvénykönyv koncepciója és abban teret nyert az a szemlélet, hogy törekedni kell arra, hogy a bűnüldözéssel, illetve büntetéssel kapcsolatos költségek ne haladják meg a bűncselekménnyel okozott kár értékét. A hivatkozott esetben sem lett volna elkerülhetetlen a körültekintő vizsgálat a lefoglalás és a büntetőeljárás megindítása előtt.

Annál is inkább, mert a jövedéki eljárásban sem ismeretlen - a vámeljáráshoz hasonlóan - a pénzügyőri jelenlét mellett végzett jövedéki közvetlen felügyelet.

A jövedéki termékre elkövetett bűncselekmény elkövetési értéke meghatározásához fontosnak tartom a zárjegy és az adójegy jelentésének, jelentőségének megvilágítását.

A zárjeggyel ellátott (ezt alkohol esetében alkalmazzák) termékek azt jelentik, hogy azokat a jövedéki adóhatóság jövedéki eljárás alá vonta, jövedéki felügyelet alatt áll. Ezen eljárásban nagy valószínűséggel a jövedéki adó megfizetésre kerül, ha nem, akkor a nyújtott jövedéki biztosíték arra fedezetet nyújt. A Magyar Állam által kibocsátott adójegy (csak dohánygyártmány esetében alkalmazzák), azt jelenti, hogy a jövedéki adót az előállító, vagy az importáló előre megfizette. Ebből következően az ilyen (eredeti, nem hamisított) adójeggyel ellátott termék birtoklása, tulajdonlása jövedéki szempontból nem valósíthat meg jövedéki adó alóli elvonást. Ezen fogalmak tisztázása illetve egymástól való elhatárolása azért is fontos, mert a jövedékkel visszaélés bűncselekménye egyik minősítő körülményének tartalmi elemei. Megfigyelhető, hogy a napi életben, de a jogszolgáltatásban is sokszor egymás szinonimájaként, egymással egyenértékűként használják.

III. Érték, érték meghatározás, elkövetési érték

1. Értékről általában

Az érték nagyon viszonylagos fogalmat takar. Sokféle érték létezik. Számolunk bekerülési értékkel, forgalmi értékkel, „menekülési” értékkel (amennyiért még veszteség nélkül, vagy minimális veszteséggel eladható a termék).

Van adóval növelt és van adó nélküli érték. Kevesebb lehet az érték nagy mennyiség vételekor, de befolyásolja az értéket az azonnali készpénzfizetés, vagy esetleg a halasztott fizetési határidő is. Más lehet az értéke a külföldön vásárolt, más a belföldön vásárolt ugyanolyan paraméterű terméknek. Befolyásolja az értéket a kereslet - kínálat aránya, de még az is, ha nem létező áru a piacon történő megjelenését terjesztik.

Mindezen értéket befolyásoló tényezők a vám és jövedéki termékek vonatkozásában szinte kivétel nélkül előfordulnak, mert főleg kereskedelmi forgalomba beszerzett, vagy oda szánt termékekről van szó.

2. Érték meghatározásról általában és az egyes jogviszonyokban

Az érték meghatározás elsődlegesen a felek alkujának folyamatában történik. Amikor eljutnak arra a pontra, hogy még ennyiért megéri eladni, és ennyiért megéri venni, akkor az ügylet megkötésre kerül, azaz az érték „meghatározódik”. Azt is szokás mondani, hogy minden annyit ér, amennyit adnak érte. Különösen igaz ez a vámbűncselekmények elkövetési tárgyára a vámárura. Külföldről vásárolni és külföldre eladni bármilyen áron szabad. (Ezt egy eseti bírói döntés is megerősítette egy gazdasági társaságba külföldről vásárolt tárgyi apporttal kapcsolatos ügyben.)

A jog sem adja meg a feltűnő értékaránytalansághoz fűződő jogvédelmet a külföldről beszerzett, vagy oda szánt áruk esetében (**Ptk.201.§ (2) bekezdés**). A Polgári Törvénykönyv külgazdasági kapcsolatokban alkalmazandó szabályait meghatározó jogszabály (**1978. évi 8. tvr.**) leszögezi, hogy az ilyen szerződések esetében a feltűnő érték aránytalanságra a szerződés megtámadása esetében nem lehet hivatkozni. Kiindulási alap sem lehet a külföldről behozott áruk esetében a forgalmi értéktől eltérés 50%-al (feltűnő érték aránytalanság), vagy a 20%-os alkusáv túllépése.

3. Érték meghatározás a büntetőeljárásban

Különlegessége abban rejlik, hogy hiányzik a két fél. Illetve jelen van (terhelt és a hatóság), de a hatóság a tényleges, a törvény szerinti érték meghatározásban érdekelt, a terhelt viszont az üzleti élettől eltérően itt már nem szeretne „sokat kapni”. Ezen érdekellentét miatt és a büntetőjogi alapelvek miatt az érték törvényes meghatározása a hatóság feladata marad.

Tekintettel arra, hogy a törvényi szabályozás a maga absztraktsága miatt sem rendelkezhet minden, az életben felmerülő esetre, valamint a vám-és jövedéki bűncselekmények közvetett tárgyai értéke több tényezőtől állnak - mint, ahogy az előbb leírtam - ezért a hatóság feladata nem könnyű.

A továbbiakban e feladat megkönnyítése és törvényessége kérdései megválaszolását tűzöm célul.

4. Elkövetési érték , mint minősítő körülmény

Az alapvetésben is szoltam arról, hogy a büntető törvény alkotója a bűncselekmény társadalomra veszélyességét a minősítő (esetenként a privilegizált) tényállás felállításával méri.

Minősített eset lehet az aljas indok, a bűnszervezetben elkövetés, a bűnisméltés és a gazdasági, illetve vagyon elleni bűncselekmények esetében jellemzően az elkövetési érték, de szerepet kap az üzletszerűség és ezek kombinációja. Az elkövetési értéket magyar forintban határozza meg. Az egyes minősített tényállásokban nem a konkrét pénz mennyiséget, hanem a „kisebb”, „nagyobb”, „jelentős”, „különösen nagy”, „különösen jelentős” mértéket határoz meg.

Ennek nyilvánvalóan kodifikációt megkönnyítő oka van, hiszen az infláció változásával az érték követés csak így biztosítható a legegyszerűbben.

Elegendő csak az adott mértékekhez tartozó pénzösszegeket módosítani.

Természetesen az sem elhanyagolható szempont, hogy a társadalom többi tagja- a generális prevenció keretében- ezen fogalmakon keresztül jobban érzékeli az elkövetés súlyát. Mászt jelent az 50 millió forintot meghaladó összeg egy átlag vagyonnal rendelkező embernek és mászt a milliárdos vagyonnal rendelkezőnek, de a „különösen nagy” értéket mind a kettő egyformán sok pénznek értékeli.

A vám és jövedéki bűncselekmények esetében a következő értékeket találjuk, mint minősítő körülményt:

- „nagyobb”,
- „jelentős”,
- „különösen nagy”,
- „különösen jelentős” .

(A szabálysértési értékhatár valamennyi vám-és jövedéki bűncselekmény esetében esetben **50.000,Ft.,**)

Az alap tényállások: értékhatára **50.001-200.000,-Ft** csempészet és vámorgazdaság, valamint jövedékkel visszaélés és jövedékkel visszaélés elősegítése esetében, **50.001-2.000.000,-Ft.** jövedéki orgazdaság esetében.

- a.) **nagyobb értékre elkövetés:** 200.001-2.000.000 Ft. csempészet, vámorgazdaság esetében.
- b.) **jelentős értékre elkövetés:** 2.000.0001-50.000.000,- Ft. minden vám-és jövedéki bűncselekmény esetében.
- c.) **különösen nagy értékre elkövetés:** 50.000.001- 500.000.000,- Ft minden vám-és jövedéki bűncselekmény esetében.
- d.) **különösen jelentős értékre elkövetés:**
500.000.000,- Ft felett minden vám-és jövedéki bűncselekmény esetében.

Táblázatos formában:

<i>Szabálysértés Szabs. tv. 158. §</i>	<i>Alaptényállás eleme</i>	<i>Jelentős érték</i>	<i>Különösen nagy érték</i>	<i>Különösen jelentős érték</i>
<i>0-tól 50 000- ig</i>	<i>50 001-2 000 000</i>	<i>2 000 001-50 000 000</i>	<i>50 000 001- 500 000 000</i>	<i>500 000 001- tól</i>

- csempészet, vámorgazdaság (Btk. 312. §) esetén az érték

<i>Az alaptényállás eleme</i>	<i>Nagyobb</i>	<i>Jelentős</i>	<i>Különösen nagy</i>	<i>Különösen jelentős</i>
<i>50 000-től 200 000-ig</i>	<i>200 001- 2 000 000</i>	<i>2 000 00 50 000 000</i>	<i>50 000 001- 500 000 000</i>	<i>500 000 001-től</i>

- visszaélés jövedékekkel (Btk. 311. §) esetén a mérték

<i>Alaptényállás eleme</i>	<i>Jelentős</i>	<i>Különösen nagy</i>	<i>Különösen jelentős</i>
<i>50 001-től 2 000 000-ig</i>	<i>2 000 001- 50 000 000</i>	<i>50 000 001- 500 000 000</i>	<i>500 000 001-től</i>

- jövedéki orgazdaság (Btk. 311/A. §) esetén az érték

(A táblázatok a KJK-COMPLEX jogtár Büntető Törvénykönyvhöz fűzött magyarázatból kerültek átvételre.)

Értékhatárok változásai 1988.1.1-től

	<i>Kisebb érték</i>	<i>Nagyobb érték</i>	<i>Jelentős érték</i>	<i>Különösen nagy érték</i>	<i>Különösen jelentős érték</i>
<i>1988. I. 1.- 1993. V. 14.</i>	<i>2 001- 20000</i>	<i>20 001- 200 000</i>	<i>200 001- 1 000 000</i>	<i>1 000 001-től</i>	<i>nincs</i>
<i>1993. V. 15.- 1997. IX. 14.</i>	<i>5 001- 200 000</i>	<i>200 001- 1 000 000</i>	<i>1 000 001- 5 000 000</i>	<i>5 000 001-től</i>	<i>nincs</i>
<i>1997. IX. 15.- 2000. II. 29.</i>	<i>5 001- 500 000</i>	<i>500 001- 2 000 000</i>	<i>2 000 001- 6 000 000</i>	<i>6 000 001-től</i>	<i>nincs</i>
<i>2000. III. 1-től</i>	<i>1000 - 200 000</i>	<i>200 001 - 2 000 000</i>	<i>2 000 001 - 50 000 000</i>	<i>5 000 0001 - 500 000 000</i>	<i>500 000 001-től</i>

IV. Elkövetési érték meghatározása módjai

a.) Közigazgatási eljárás adatai alapján

Már dolgozatom korábbi részében szóltam róla mind a vám, mind a jövedéki bűncselekmények közös sajátossága, hogy a kerettényállást kitöltő közigazgatási anyagi és eljárási szabályok szerint büntetőeljárás elrendelése esetében is hivatalból közigazgatási eljárást kell lefolytatni.

Az eljárás során tisztázni kell a tényállást és a tényállás alapján a közigazgatási szankciót alkalmazni kell. Ezek a szankciók többnyire pénzfizetésre kötelezésből állnak, de a jövedéki bűncselekmények esetében mód van a jogsértés tárgyának eszközének elkobzására, megsemmisítésére a közigazgatási eljárásban is.

A vámbűncselekmények esetében csak és kizárólag a bíróság mondhatja ki a vámáru elkobzását.

A közigazgatási eljárás minden esetben ki kell terjedjen az érték meghatározására. Az érték ezekben az esetekben a büntetőeljárásban alkalmazandó elkövetési értéknek felel meg.

A büntetőeljárás törvénye szerint a bíróság nincs kötve ugyan más hatósági eljárás tényállás megállapításaihoz, viszont az eljárás és a közvetett tárgy azonossága miatt nem is célszerű elvetnie azt. Rendszerint a bíróság úgy szembesül a közigazgatási eljárás adatai alapján megállapított elkövetési értékkel, hogy az ügyész a vádiratban hivatkozik rá és bizonyítékként a közigazgatási eljárás során keletkezett okmányokat jelöli meg, mint okirati bizonyítékot. Természetesen az sem elképzelhetetlen, hogy az ügyész által figyelembe nem vett közigazgatási érték megállapításra a terhelt hivatkozzon, ha az részére kedvezőbb.

Akár a vádló, akár a terhelt terjeszti is elő az elkövetési értékre vonatkozó közigazgatási okiratot, mint bizonyítékot, annak értékelése a bíróság feladata.

Az érték (vámérték) meghatározása és annak néhány problematikus esete a vámigazgatásban.

A vámjog ügyleti értéknek azt az értéket tekinti, amelyet egymástól független üzleti partnerek az adott áruért fizetnek, vagy fizetni fognak.

Ezt az értéket pedig főszabályként vámértéknek nevezi, és ehhez az értékhez kapcsolja a százalékos mértékben kifejezett vámfizetési kötelezettséget.

A vámérték az alapja a legtöbb vámteherfajta kivetésének és a nyújtandó vámbiztosíték összegének.

Az érték meghatározása sokszor szubjektív, vagy csak szűk körben ismert adatok alapján történik. Mivel a költségvetési bevételeket nem lehet szubjektív tényezőkre alapozni, ezért a vámjogi szabályozás az objektivitás érdekében kötelező rendelkezéseket tartalmaz a vámérték megállapítására vonatkozóan.

Mind a vámtörvény (1995. évi C. tv., az Európai Unióhoz történő csatlakozás előtti ügyekre alkalmazva), Európai Unió Vámkódexe, mind a WTO Vámértékegyezmény (1998. évi IX. tv.) vámértékre vonatkozó rendelkezései pontról pontra meghatározzák a vámérték "alapját" (az ügyleti értéket) és az azt növelő, vagy csökkentő tényezőket.

A vámértéket minden esetben államigazgatási határozattal kell megállapítani, és lehetőséget kell biztosítani a vámfizetésre kötelezettnek, hogy jogorvoslattal éljen a határozatot hozó államigazgatási szerv felettes szervénél, illetve bíróság előtt.

Az 1991. évi XXVI. törvény hatálybalépését megelőzően is (e törvény a bíróság előtt megtámadható államigazgatási határozatok kibővítéséről rendelkezett) a vámhatározatok vámértékre vonatkozó rendelkezései azon szűk körbe tartoztak, amelyek vonatkozásában jogorvoslatként a bírói út igénybe vehető volt. (Erre a WTO Vámértékegyezmény - 57/1980 (XII.27.) MT. rendelettel kihirdetve - nyújtott lehetőséget, ugyanis kimondta, hogy az aláíró felek belső jogszabályainak biztosítaniuk kell a vámértékkel kapcsolatos viták bírósági fórumnál való bíróságmentes jogorvoslatot.)

A közigazgatási határozatok teljes körű felülvizsgálatát lehetővé tevő törvény hatálybalépését követően a vámhatározatok egészére vonatkozóan is megnyílt ez a lehetőség. Sok esetben a büntetőeljárás alatt sem nyomozati, sem ügyészi, sem bírósági szakban nem születik vámértéket és vámteher-fizetési kötelezettséget megállapító államigazgatási határozat.

Ennek meghozatalára pedig az államigazgatási szerveket a most hatályos törvényi szintű szabályozást megelőzően, a 39/1976. (XI. 10.) PM-KkM. e. r. 96. §-a kifejezetten kötelezte.

"(2) A lefoglalás lehetősége nélkül jogellenesen forgalomba hozott vámárú után esedékes vámot csempészet vagy vámorgazdaság bűncselekmény gyanúja esetében a nyomozás befejezése után államigazgatási határozattal, vámszabálysértés esetében pedig a szabálysértés elbírálásáról szóló határozattal kell közölni."

A hatályos törvényi rendelkezés ennyire konkrét rendelkezést nem tartalmaz ugyan, de vámfizetésre kötelezettnek minősíti a jogellenes forgalomba hozót. A csempészet és vámorgazdaság minden esetben kimeríti a jogellenes forgalomba hozatal kritériumait:

"Vámfizetésre kötelezett:

- aki a vámárut jogellenesen belföldi forgalomba hozza, vagy az ilyen forgalomba hozatalt elősegíti, ... A vámfizetési kötelezettség szempontjából a vámárut jogellenesen belföldi forgalomba hozónak kell tekinteni azt, aki
- a vámárut a belföldi forgalom számára való vámkezelés nélkül, vagy a vámhatóság megtévesztésével történt vámkezelés után belföldi forgalomba hozza, megszerzi, az ilyen forgalomba hozatalt elősegíti, illetőleg az ilyen vámárut felhasználja;
- a rendelkezési jog korlátozásával vagy feltételtől függően, vámmentesen, kedvezményesen vagy az előírásoknak megfelelően más módon vámkezelt, továbbá a vámjogszabályoknak megfelelően behozott vámárut a korlátozástól, illetőleg a feltételtől vagy a jogszabály rendelkezésétől eltérően elidegenít, megtart, használ, felhasznál, megsemmisít, bérbe, használatba, lízingbe ad, vagy ezek megvalósításában közreműködik."

Így vele szemben a vámeljárás lefolytatása a vámszervezet jogszabályon alapuló kötelezettsége.

Ha a büntetőeljárás bármely szakaszában már létezik jogellenes forgalomba hozatal miatt vámterhet kiszabó államigazgatási határozat (a határozat mellékletében szerepel a megállapított vámérték), akkor a vámértéket és ennek megfelelően az elkövetési értéket annak alapján kell megállapítani.

Felmerül a kérdés, hogy ha nem elég meggyőző a bíróság számára a közigazgatási eljárásban keletkezett okirat, vagy nincs is ilyen akkor saját maga felhívhatja az illetékes vámszervet határozat hozatalra ?

Vagy a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezése szerint, mint olyan bizonyítandó tény megállapításához, melyhez különleges szakértelem szükséges szakértőt kell alkalmaznia? Az első kérdésre példa egy jelenleg is folyamatban lévő büntetőügy. A bíróság megkereséssel élt a vámhatóság felé. A megkeresésében megkérdezte, hogy kívánnak-e jogellenes belföldi forgalomba hozatal miatt vámigazgatási eljárást lefolytatni? Közölte a vámhatósággal az ügyész vádiratában szereplő történeti tényállást. Bizonyítást még nem vett fel e tárgyban. A vámhatóság hosszú hónapok alatt határozatot hozott a bíróság „ felhívására”. A határozatban a vádiratban szereplő tényállást a „magáévá tette” és a vámkezelési határozatát visszavonta és új eljárásban a büntetőügy terheltjeit, sőt az egyik tanút jogellenes forgalomba hozatal miatt vámteher fizetésre kötelezte. Fellebbezés folytán a vámhivatal felettes szerve megsemmisítette a határozatot és új eljárás lefolytatását rendelte el. Az új eljárásban megállapított határozat jelenleg ismét fellebbezési szakaszban van, de várható az újabb megsemmisítés, mert az új eljárás nem sokkal különbözik törvényesség szempontjából az elsőtől.

Nyilvánvaló, hogy a bíróság ezen eljárása nem oldja meg a vámértékre vonatkozó bizonyítás problémáját.

Egyrészt „prejudikál” a bíróság, ami ellentétes az eljárási törvény előírásaival, illetve a büntetőeljárás alapelveivel. (Az előtte folyó eljárásban még nem bizonyított tényeket valóságnak közöl a vámhatósággal.)

Másrészt a büntetőeljárásról szóló törvény **266.§ (1) bekezdése** értelmében a bíróság az eljárást-többek között- felfüggeszti, ha a **188.§ (1) bekezdés d.)pontja** szerint „...az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni..”. Álláspontom szerint előzetes kérdésben hozott döntés lehet a vámhatóság vámértékre, illetve az elvont jövedéki adóra vonatkozó döntése.

Ezt az álláspontomat látszik megerősíteni Király Tibor Büntetőeljárás jog tankönyve (391.old.) A szerző prejudiciális kérdésnek minősíti többek között adócsalás esetében a veszélyeztetett adó összegének megállapítását.

Analógia útján így a vámértéket vámbűncselekmény esetében, az elvont jövedéki adót jövedéki bűncselekmények esetében is annak minősíthetjük.

Mindezek alapján kimondható, hogy amennyiben közigazgatási határozat jogerősen nem állapított meg vámértéket, vagy jövedéki adóbevétel csökkentést, akkor a bíróság csak szakértői bizonyítás eszközével élhet.

b.) Szakértői bizonyítással

Közigazgatási határozat hiányában szakértői bizonyítással lehet legpontosabban és legobjektívebben megállapítani az elkövetési értéket. A szakértő objektivitását erősíti, hogy a kirendelésekor találkozik először az ügyel. Nem ismeri a feleket, nincs személyes benyomása a terhelttel kapcsolatban. Csak abban érdekelt, hogy tudása és gyakorlati tapasztalatai alapján szakmailag teljes mértékben alátámasztott szakvéleményt adjon. A részére, a bíróság által megküldött írásos anyagból dolgozik, amelyben szerepel mind a vád, mind a védelem által rendelkezésre bocsátott tényállítások, okiratok, valamint tanúvallomások és, ha a terhelt élt ezen jogával, akkor az ő előadása is.

A bíróságok tapasztalataim szerint egyre gyakrabban élnek közigazgatási határozat hiányában igazságügyi szakértő kirendelésével. Ezt a tendenciát erősíti, hogy több esetben, az elkövetési értéket az ügyészség a nyomozó hatóság alábbi megállapításával támasztotta alá: "1 csomag cigaretta, egységára: 182 Ft..." , vagy pedig egy felsorolásban: "1. sz. gépkocsi 2500 DM..."

A szakértő kirendelésénél figyelemmel kell lenni az adott szakértő szakterületére. A vámérték-meghatározás nem tartozik az ár, adó és műszaki szakértő szakterületéhez. Példaként említem a személygépkocsi-behozatalhoz kapcsolódó büntető eljárásokat, amelyekben rendre gépész, vagy gépjármű műszaki szakértő jár el, holott a vámérték megállapítása nemigen függ a kocsi műszaki állapotától, így az illető legfeljebb együttes szakvéleményt adó szakértői csoport tagjaként adhatja véleményét a műszaki állapotról vonatkozóan. A vámértékkel kapcsolatos szakértői megállapítás vámügyi szakkérdés. Ennek alátámasztására bemutatom a vámérték megállapítás folyamatát: (A megállapítás szabályait a vámjogszabályok és egy nemzetközi szerződés, a WTO Vámérték Egyezmény tartalmazza.)

- 1.) Ügyleti érték meghatározása.
- 2.) Ha nincs ügyleti érték,
ugyanolyan, más által importált áru értéke,
- 3.) ha ilyen sincs, akkor a hasonló áru értéke,
- 4.) ha ilyen sem található, akkor
az árképzés módszere, ha ez sem lehetséges,
- 5.) az ugyanolyan, vagy hasonló áru belföldi értékéből
az import után fizetendő közteher levonásával
képzett érték.

Ezek után meg kell állapítani a vámérték növelő, vagy csökkentő tényezőket. Vámérték növelő tényezők különösen a vámhatárig felmerülő szállítási, raktározási, biztosítási költség, ügynöki jutalék, know-how, illetve licencia díjak, tervezési költség, szerszám, minta és csomagolási költség. Vámérték csökkentő tényezők, különösen a lízing díj kamat része, a belföldről kiszállított és beépített áru értéke, a külföldön felszámított, de a külföldi jog szerint az export következtében levonható forgalmi adó összege.

A folyamat végén pedig ellenőrizni kell a bevallott adatok valóságtartalmát, illetve a csökkentő tényezők jogszerűségét.

A fentiekből is megállapítható, hogy az érték, vámérték, elkövetési érték megállapítási folyamat elvégzéséhez különleges szakértelem szükséges.

Annál is inkább, mert a vámérték megállapítás garanciális szabálya az önkényes meghatározás, a vámcélokra magasabb érték figyelembe vételének tilalma, illetve az eladó piacán érvényesülő ár figyelembevételének tilalma.

Figyelmet érdemel e témakörben, hogy a bel, illetve külkereskedelemben árszakértői szakterület létezik. Márpedig, ha az ár megállapítása szakkérdés, akkor az ezen jóval túlmenő vámérték, jövedéki termék értéke meghatározása különösen az!

c.) Szakértő kirendelésének problematikája:

A szakértői bizonyításnál leírtakból az következik, hogy közigazgatási határozat hiányában az elkövetési érték (vámérték) megállapítása könnyen megoldható. Nincs más dolga a hatóságnak, bíróságnak, minthogy az igazságügyi szakértői adatbázisból (Az Igazságügyi Minisztérium internetes honlapján érhető el.) választ egy vámügyi, illetve jövedéki szakértőt. A kirendelés szabályai szerint

felhívja a szakértőt, hogy az adott ügyben állapítsa meg az elkövetési értéket. A szakvélemény előterjesztését követően pedig az abban foglaltak alapján dönt a kérdésben.

A gyakorlatban mégis sok esetben különböző problémák merülnek fel. A legjellemzőbb az amikor a szakértő kirendelését a védő vagy a terhelt indítványozza. Ennek jogalapját a büntetőeljárásról szóló törvény **112.§-ban** foglalt rendelkezések teremtik meg. Ez a törvény-hely úgy rendelkezik, hogy a terhelt, vagy védő közölheti az ügyéssel, illetőleg a bírósággal, hogy szakvéleményt kíván készíttetni, és benyújtani. Az általuk felkért személy (intézmény, testület) szakértőként való bevonásáról a bíróság, illetőleg az ügyész határoz. Ha a bevonásról határoznak, akkor a felkért személy (testület) a kirendelt szakértővel azonos jogállású lesz. Ha a bevonási kérelem elutasításra kerül, akkor a már elkészített szakvéleményt okirati bizonyítékként kell kezelni. A bevonás kérdésében igen szerteágazó a gyakorlat. Az ügyészi szakban általában elutasításra kerül sor, mert előre feltételezik, hogy a terhelt és védő csak akkor kér fel szakértőt szakvélemény készítésére, ha annak megállapítása kedvező lehet számukra. Természetesen ez nem jelenik meg az elutasító határozat szövegében, hanem okként azt jelölik meg, hogy ez nem szakkérdés, hanem jogkérdés, így szakértő igénybevételenek nincs helye.

A tényleges tartalom azonban tárgyalási szakban a kontradiktórius eljárásban nyilvánvalóvá válik. Pedig ez ellentétes a büntetőeljárásról szóló törvény **28. §-ban** foglaltakkal, miszerint az ügyésznek mind a terheltet terhelő és mentő körülményeket figyelembe kell vennie az eljárás minden szakaszában. Ebből viszont az következik, hogy ő is érdekelt lenne abban, hogy a szakvélemény kapcsán esetleg felmerülő mentő körülmény napvilágra kerüljön.

A bírósági szakaszban már más a helyzet. Általában helyt szoktak adni a szakértő bevonása iránti kérelemnek. Ez nagyban megkönnyíti az ítéleti bizonyosság megállapítását és a bíróság indoklási kötelezettségét is egyszerűsíti. Elég a bíróságnak arra, hivatkozni, hogy „...az elkövetési érték tekintetében elfogadva a szakértő megállapítását, az elkövetési értéket.....Ft-ban állapítom meg.” Egy nagy értékű repülőgép hajtóművel kapcsolatos csempészet miatt indított büntetőügyben ily módon kerültem kirendelésre és a bíró több esetben még telefonon is konzultált velem. A szakvélemény kapcsán nem csak az elkövetési érték pontos meghatározására került sor, hanem egyéb vámügyi szakkérdések megválaszolása kapcsán felmentő ítélet is született.

Azért is célszerű a felkért szakértő bevonása, mert ez által nem az ügyésznek, illetve bíróságnak kell a szakértő munkadíját és költségtérítését megelőlegezni, hanem megbízási jogviszony miatt azt a terhelt, vagy a védő fizeti. Igaz van, amikor arra hivatkoznak, hogy pont ezért nem biztosítható a pártatlan szakvélemény adás, mert a terhelt, vagy védő fizet a szakértőnek. Erre viszont ellenérv lehet az, hogy büntetőjogi felelősség megállapítása estén a hatóság, vagy bíróság által kirendelt szakértőt is a terhelt fizeti, csak az ítéletben történő kötelezés alapján.

A fentebb leírt előnyök miatt egyre gyakrabban jut a bíróság saját maga arra a megállapításra, hogy az adott vám, vagy jövedéki ügyi szakkérdésben (főleg az elkövetési érték és a jövedéki adóhiány a tárgy) szakértőt rendeljen ki.

Ez megtörni látszik a „jura novit curia” elv következetes érvényesítését. Első ránézésre tényleg úgy tűnik, hogy jogkérdésben történik véleményadás, mert az elkövetési érték meghatározása jogszabályi rendelkezések alapján történik. De más általános jogász ismeret és gyakorlat szemszögéből nézni egy jogkérdést, és megint más az adott szakterületet ismerő szemszögéből.

Példaként lehet hozni az igazságügyi adó és könyvszakértőket. Ők is a jog rendelkezései alapján vizsgálják a könyvelést, a gazdasági tranzakciókat a szerződések adójogi vonzatait. A számvitelről szóló és az adótörvények rendelkezései a mérvadóak. Ha úgy tetszik ők is jogkérdésben adnak szakvéleményt. Mégsem kérdőjelezi meg senki, hogy egy adott gazdasági bűnügyben, főleg ha releváns a könyvelés és ehhez kapcsolódó adminisztráció, akkor szakértőt kell kirendelni. Egyébként is a vám egy adó, amelyet a vámhatáron történő behozatal (az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk óta) illetve egyes mezőgazdasági termékek esetén kivitel kapcsán vet ki az állam. A jövedéki adó pedig egy meghatározott termékhez kapcsolt speciális adó.

Van egy érdekes esetköre a szakértő kirendelésének. Ez a szakértő tanúkénti meghallgatása.

Az utóbbi időben gyakorivá vált az ún. „szakértő tanú” alkalmazása. A büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezése szerint tanúként az hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet. A szakértőnek a kirendelés - és így az iratok tanulmányozásának lehetőségén - kívül a bizonyítandó tényről akkor lehet tudomása, ha a büntetőeljárást megelőzően, vagy azzal egy időben indult közigazgatási eljárásban szakértőként járt el, vagy pedig megbízás alapján szakvéleményt adott a büntetőügy releváns tényével kapcsolatban. A bíróság - esetenként a nyomozóhatóság - általában a terhelt, vagy védő indítványára alkalmazza ezt a bizonyítási formát. Ekkor nem kell kirendelő végzést hozni, hanem vagy írásos, vagy szóbeli idézésre megjelenik a szakértő és kifejtheti a bizonyítandó ténnyel kapcsolatos álláspontját. A kérdezés joga ebben az esetben is megilleti a feleket, így az eljárási jogok sem sérülnek.

Nem elhanyagolható a költség csökkentő hatása sem. Ilyenkor nem számítható fel munkadíj, hanem csak a tanúnak járó megjelenésért járó díj számolható fel.

Természetesen a szakértő igénybevételenek eme formája nem alkalmas az elkövetési érték meghatározására, de indíthatja a nyomozóhatóságot, ügyészt illetve a bíróságot arra, hogy szakértő kirendelésével éljenek.

Egyedül az a probléma merül fel, hogy ezt követően a szakértő már kirendelt, vagy bevont szakértőként nem járhat el az adott ügyben a büntetőeljárásról szóló törvény tiltó szabálya miatt (**Be. 103.(1) bek. c. pont**). Ugyanakkor a szakértő tanúkénti kihallgatása alkalmas arra is, hogy valamelyik fél a számára kedvezőtlen véleményt adó szakértőt ily módon zárassa ki az eljárásból, illetve elérje azt, hogy ne is lehessen kirendelhető.

(Remélni tudom csak, hogy velem nem ez történt, amikor a nyomozóhatóság egy adóeljárásban adott szakvéleményem kapcsán tanúként hallgatott ki a párhuzamosan folyó büntetőeljárásban.)

V. Elkobzás alá eső érték fizetésre kötelezés problematikája

Btk. 77. §-ának rendelkezései szerint el kell kobozni azt a dolgot többek között, amelyre a bűncselekmény elkövettek (vám bűncselekmények estén ez a vámárú).

A 77/A § lehetőséget ad az elkobzás mellőzésére, ha „..az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene, feltéve, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.”

Ha a bíróság az elkobzást mellőzi, rendelkeznie kell a vám eljárás lefolytatása mellett a vámárú kiadásáról. Bármennyire is meglepő, de olyan esetekben, amikor a jogellenes forgalomba hozatal miatti vámteher magasabb a vámárú vámértékénél, az előbbieken említett méltányosságból történő vámárú kiadás az elkövetőre nézve kedvezőtlenebb helyzetet teremt, ugyanis nagyobb a közteher, mint az érték.

Ahhoz, hogy a bíróság megalapozottan tudjon dönteni a kiadás vagy elkobzás kérdésében, a vámteher büntetőeljárás alatti ismerete nélkülözhetetlen. Egyébként az az eset is előfordulhat, hogy a költségvetés jár jobban a vámárú kiadásával, az elkobzás helyett. Az elkobzott vámárúkat ugyanis árverés útján kell értékesíteni, amely értékesítés folyamán általában nem érhető el olyan bevétel, amely az esetleges vám összegével elérhető lenne.

Igaz ez abban az esetben is, ha a bíróság elkobzás helyett elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezi az elkövetőt. Ugyanis ezt az értéket a vámárú vámértékéből a vám eljárás folyamán le kell vonni, és ezzel az összeggel csökken a vámteher-fizetési kötelezettség alapja a jogellenesen belföldi forgalomba hozott áruk után, ha a bíróság jogerős ítéletében vagy végzésében az elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezést a jogellenesen belföldi forgalomba hozott áru teljes értékének megfelelő összegben állapította meg. Ha a bíróság által megállapított összeg kevesebb, mint a jogellenesen forgalomba hozott áru értéke, az elkobzás alá eső érték összegével a vám alapját csökkenteni kell és a különbözet után esedékes vámot törölni kell.

VI. JOGESETEK

Az alábbi jogeseteket szakértői megbízásaim közül válogattam ki. A tényállás rövid leírása mellett, kivonatosan, közreadom a szakvéleményemet az elkövetési érték meghatározására.

1. Csempészet:

A terhelt Törökországból különböző mobiltelefon alkatrészeket hozott be autóbuzsós kirándulás alkalmával, melyeket a csomagtérben három kézitáskában helyezett el. A határon történt belépést követően a vámellenőrzést végző pénzügyőrök a csomagokat megtalálták, azok tulajdonjogát a terhelt elismerte, sőt a csempészet bűncselekmény elkövetését sem tagadta. A lefoglalási jegyzőkönyvben a határvámhivatal értékékként becsléssel cca. 6,5 millió Ft-t tüntetett fel. A becslési eljárás során az eljáró pénzügyőrök a saját tapasztalataik szerinti kiskereskedelmi árakat vették figyelembe és az egyes mobil telefonok áraiból következtettek az alkatrészek áraira. A terhelt bemutatta a Törökországban kapott számlát, mely okiratot az eljárás anyagához be is csatoltak, de az abban szereplő értékeket a vámhatóság figyelmen kívül hagyta.

Az ügyészség a vádiratban elkövetési értékékként a vámhatóság által feltüntetett 6,5 millió Ft-ot tüntette fel és a cselekményt a **Btk. 312.§.(1) bekezdés a) pontjába ütköző csempészetnek és a (2) bekezdés c) pontja** szerint jelentős értékre elkövetettnek minősítette.

Az eljárás során a terhelt egy belföldi vállalkozást alapított és a vállalkozása nevében szabályosan behozott és vámkezeltetett ugyanilyen mobil telefon alkatrészeket. Ezen vámkezelések okmányait az eljárás során becsatolta annak bizonyítására, hogy a csempészet és a később legálisan behozott vámárak megegyeznek. Az ügyész indítványozta, hogy a Bíróság rendeljen ki műszaki árszakértőt és az állapítsa meg az elkövetési értéket. A kirendelt műszaki árszakértő különböző katalógusokban szereplő árak alapján az elkövetési értéket 4,3 millió Ft-ban állapította meg. Ezt követően a védő tett bizonyítási indítványt, mi szerint nem fogadja el ezt az értéket sem és kéri igazságügyi vámszakértő kirendelését. Ekkor kerültem én kirendelésre és az alábbi - rövidített - szakvéleményt tettem:

„Tekintettel arra, hogy a későbbi legális behozatal a csempészet elkövetését követő rövid időn belül megkezdődött és a külföldi eladási árak mindegyik esetben megegyeztek, a vámkezelések alkalmával a bevallott vámértéket a vámhivatal elfogadta, így vámértékként az ügyleti érték a csempészet esetében is elfogadható. Ezért mind a vámtörvény, mind a WTO Vámérték egyezmény vámérték meghatározás általános módja szerint, az ügyleti érték (ügyleti érték az az ár, amit a vevő az értékelendő áruért fizetett, vagy fizetni fog) a vámérték és így az elkövetési érték megállapítására alkalmazható. Mindezek figyelembe vételével az elkövetési értékékként a számlán szereplő árak alapján 930.000,- Ft-ot állapítottam meg.”

Ezen jogesetből is megállapítható, hogy milyen jelentőséggel bír az elkövetési érték pontos meghatározása. Jelen ügyben a terhelt büntetőjogi fenyegetettség maximum egy év szabadságvesztésre csökkent, de alkalmazható pénzbüntetés és közérdekű munka.

Míg, ha a bíróság a vámhatóság által először becsléssel meghatározott értéket veszi figyelembe, akkor három év szabadság vesztés a fenyegetettség, és a többi szabadságelvonással nem járó büntetés csak az ún. „kétszeres leszállás” alkalmazásával lehetett volna törvényes.

Ennek a feltétele egyébként fennállt, mert a terhelt beismerte a csempészetet, feltáró vallomást tett, minden okmányt a hatóság rendelkezésére bocsátott és a későbbi vámkezelési okmányokat önként csatolta be az eljárás anyagához. Ha nem valós értéken vámkezeltetett volna a törvényes vámigazgatási eljárásban, akkor annak szankciójával is számolnia kellett.

2. Vámorgazdaság, jövedéki orgazdaság együttes elkövetése:

Az I. r. és II. r. terheltek egy gépkocsi tárolóban, Ukrajnában gyártott, zárjegy nélküli cigarettákat rakodtak egy furgonból egy másik személygépkocsiba. A rakodás során rajtuk ütöttek a Vám- és Pénzügyőrség nyomozói. Az eljárás ismeretlen tettes ellen csempészet miatt a két ismert elkövető ellen vámorgazdaság és jövedéki orgazdaság miatt indult meg.

Tekintettel arra, hogy a csempészet elkövetőjének személyét nem sikerült az eljárás során megállapítani, így a vádemelési javaslat csak a jövedéki, illetve vámorgazdaságot tartalmazta. A vádemelésre csak a jövedéki orgazdaság miatt került sor a **2/2002. Büntető Jogegységi határozatra** hivatkozással. A hivatkozott BJE. értelmében amennyiben a csempészet vámáru egyben jövedéki termék is, abban az esetben a „specialitás” miatt csak jövedéki bűncselekmény - jelen esetben - jövedéki orgazdaság állapítható meg.

Az elkövetési érték megállapítása vonatkozásában viszont az eljárás során ez komoly problémát okozott. A jövedéki orgazdaságra vonatkozó törvényi rendelkezés szerint az értéket a jogszerűen előállított termék értékében kell meghatározni (**Btk. 311/A. §. (6) bekezdés**). A nyomozó hatóság egy Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoka által hozott utasításra hivatkozva a jogszerűen előállított termék értékeként a cigaretta belföldi kiskereskedelmi árát határozta meg. A problémát az okozta, hogy ezt a terméket Ukrajnába állították elő, export eladásra. Az export eladásra abból lehetett következtetni, hogy nem volt rajta ukrán zárjegy, amely csak akkor fordulhat elő, ha külföldre történő kiviteli célra állítják elő. A zárjegy hiányáról arra is lehetett következtetni, hogy adó nem terhelte Ukrajnában, így a jogszerűen előállított termék ára a szokásos export ár figyelembe vételével 0,2 amerikai dollár. Ez jóval kevesebb, mint a belföldi kiskereskedelmi ár.

Mint kirendelt vámszakértő én is kénytelen voltam az elkövetési értéket ezen alacsony ár figyelembe vételével meghatározni. Ebből kifolyólag a bűncselekményt az alap tényállásra kellett módosítani a korábbi jelentős értékre történő elkövetés helyett. Ebből a jogesetből is megállapítható, hogy még oly egyértelmű elkövetési érték jogalkotó általi meghatározása egy konkrét esetben mennyire vitathatóvá válik.

Az alábbi eset szemlélteti, hogy a jövedéki orgazdaság megállapítása vámorgazdaság esetén is milyen problémát vet fel:

Az elkövetés 1999. és 2000. években történt- tehát a jövedéki orgazdaság bűncselekménye 2001. 07.20-i hatályba lépése előtt.

Az I. rendű terhelte Szerbiából - korábban Magyarországról legálisan exportált - Magyarországra visszacsempészett cigarettát vásárolt az államhatárhoz tartozó magyar településen. A becsempészett cigarettát cca. 30 csomagban postán feladta édesanyjának, aki azt a postáról kiváltotta és lakóhelyén különböző személyeknek értékesítette.

Mindketten a vámorgazdaság bűncselekményét követték el jövedéki termékre. A büntetőeljárás vámorgazdaság miatt folyt, de a társadalomra veszélyesség fokának megállapítása szempontjából, illetve a helyes minősítés érdekében a Bíróság ár és adó, valamint vámszakértői vélemény beszerzését rendelte el.

A vámhatóság csak jövedéki eljárást folytatott le és elmaradt jövedéki adó. Jövedéki adóbírság és általános forgalmi adó befizetését rendelte el. Sem vámot, sem a vámmal együtt fizetendő egyéb közterhet nem szabott ki. Elkövetési értéként a terheltek általi értékesítés értékét fogadta el és határozta meg.

Az együttes szakértői véleményben az alábbiakat adtuk elő. A jövedéki törvény előírása szerint amennyiben a jövedéki termék vámáru is, akkor a vámtörvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

(A cigaretta vámáru volt annak ellenére, hogy korábban Magyarországról szállították ki, mert törvényi rendelkezés szerint, minden külföldről behozott áru vámáru, amíg azt a belföldi forgalom számára nem vámkezelik, vagy külföldre vissza nem szállítják, illetve egyéb rendelkezések miatt vámkezeltnek nem kell tekinteni.)

A vámtörvény rendelkezései szerint a jövedéki adót a vámteher részeként kell kiszabni és beszedni. Amennyiben vámárut vámkezelés nélkül, vagy a vámhatóság megtevesztésével történt vámkezelést követően hoznak belföldi forgalomba, akkor a jogellenes belföldi forgalomba hozatal miatt vámteher fizetési kötelezettsége keletkezik a forgalomba hozónak. A vámtörvény egyik különös rendelkezése (**33.§**) a jogellenes belföldi forgalomba hozatal miatti vámteher kiszabás alapjául alkalmazott vámérték (így a korábban kifejtettek miatt elkövetési érték) meghatározásának, hogy azt a vámáru csempészet, vámorgazdaság, vagy vámszabálysértés elkövetése napján, ha pedig ez a nap nem állapítható meg akkor a felfedés napján fennálló vámértéke alapján kell meghatározni.

A vámértéket a magyar gyártó által megadott export határparitásos értéken határoztuk meg, mert nyilvánvaló, hogy a cigaretta annyit ér befelé a határon, mint ért kifelé ugyanazon a határon. Megállapítottuk a hatályos szabályok szerinti vámot, jövedéki adót, környezetvédelmi termékdíjat és mindezek alapján az általános forgalmi adó alapját, illetve magát az adót.

Ennek tudatában a bíróság meg tudta állapítani az elkövetési értéket (vámérték) illetve a vámteher hiányból (veszélyeztetett vámbevétel) a társadalomra veszélyesség mértékét.

Amennyiben nem állapít meg a bíróság vámorgazdaság bűncselekményét a hivatkozott jogegységi határozat értelmében, abban az esetben lehetősége sincs a vámhatóságnak vámteher kiszabására, mert nincs vámbűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetése, így annak elkövetési napja sem állapítható meg.

Már pedig ha nincs a bűncselekmények elkövetési napja, akkor azon a napon fennálló vámértéket sem lehet megállapítani.

E problémák elkerülésére vonatkozó javaslatomat a következő fejezetben teszem meg.

VII. Összegzés, következtetések, a jövőbeni szabályozásra vonatkozó javaslatok

A csempészet, vámorgazdaság bűncselekmények esetében az elkövetési értéken a becsempészett vámáru vámértékét kell érteni.

A jövedéki bűncselekmények esetében a visszaélés jövedékekkel bűncselekmény esetében a csökkentett jövedéki adó bevételt, jövedéki orgazdaság esetén pedig a jogszerűen előállított termék értékét, jövedékekkel visszaélés elősegítése esetén az alapanyag, zárjegy mennyiségét, illetve adójegy értékét kell érteni.

A jogszerűen előállított termék értékének megállapításakor figyelembe kell venni, hogy azt külföldön adómentesen, vagy belföldön jövedéki adómentesen, vagy jövedéki adóval terheltén állítják elő.

A vámbűncselekmények esetén a vámérték meghatározása vámhatósági határozattal a jogorvoslati jog biztosításával történjen.

Ennek hiányában illetve a jövedéki termékek esetében az elkövetési értéket, mint olyan bizonyítandó tény, amelyhez különleges szakértelem szükséges a Büntetőeljárásról szóló törvény **99.§-a** alapján szakértőt kell alkalmazni.

A büntetőeljárásban - különösen nyomozati szakban - az adatszerzést ki kell terjeszteni a vámérték meghatározáshoz szükséges adatokra. Különösen a külföldön kifizetett vételár, fuvarozási, raktározási költség, licencia és egyéb a vámértéket növelő vagy csökkentő tényezőkre. Ennek érdekében a külföldre irányuló bűnügyi segítségnyújtásra vonatkozó megkeresés sem mellőzhető.

Amennyiben elkobzás helyett elkobzás alá eső érték megfizetésre kötelezést kell alkalmazni, abban az esetben ezt az értéket is a vámérték figyelembe vételével kell meghatározni. Ha az elkobzás alá eső érték megfizetésre kötelezés azért válik szükségessé, mert a vámáru a lefoglalás lehetősége nélkül belföldi forgalomba került, akkor is csak a vámérték alapul vételével történő fizetésre kötelezés jogszerű, mert a vámterhet a vámhatóság külön határozatával kell kiszabni. A kiszabott vámteher beszedését nem teszi lehetetlenné, ha a büntetőeljárás az általános vámteher követelésének joga elévülési idejét túllépi (3 év), mert a vámjogszabályok a büntetőeljárás jogerős befejezéséig az elévülés nyugvását írják elő.

„Lege feranda” javaslatok:

- jogalkotó felé(a törvényi szabályozás tekintetében):

Szükségessnek tartom a Büntető Törvénykönyvben is - a szabálysértési törvényben meghatározottakkal egyezően - a csempészet, vámorgazdaság bűncselekmény minősített eseteinél nem „... értékű vámárura.....követik el.”, hanem a „.....vámértékű vámárura.....követik el” kifejezés használatát.

Célszerűnek tartom a vámbűncselekmények - természetesen ehhez kapcsolódóan a vámszabálysértések - törvényi tényállásaiban az elkövetési érték nem az érték (vámérték) alapján történő megállapítását, hanem a jogszerűen követelhető vámteher és a ténylegesen megfizetett vámteher különbözetében megállapítani.

A vámbűncselekmények jogi tárgya az állam- illetve az Európai Unióhoz csatlakozásunk óta az EU- pénzügyi érdekeinek, vámpolitikájának érvényesüléséhez, közelebbről a törvényes vámok beszedéséhez fűződő érdeke. Ezen vámok és egyéb a vámkezeléshez kapcsolódó kötelezettségek az Európai Unió vámtarifája alkalmazása következtében sok esetben nem érték alapúak, hanem - főleg mezőgazdasági termékek esetében - a vámkezelt termék tömegéhez viszonyítottak. A jövedéki

termékek és egyéb stratégiai termékekre is az jellemző, hogy az adó nélküli értékük igen alacsony. Ebből következően az értékalapú büntetési tétel nem igazodik az elcsalni kívánt adómértékhez.

Ezt kiválóan szemlélteti a cigaretta. A termék átlagos bekerülési értéke adó nélkül 50-60 Ft. dobozonként, míg a ráakadó adó cca. 400,- Ft.

Az érték (vámérték) helyett a vámteher sokkal egyszerűbben meghatározható, főleg ha lehetővé válik az adott termékkel megegyező, vagy ahhoz hasonló vámteher alkalmazása egyéb adatok hiányában.

Jelentősen növelné a vámteher bevételeket, ha az elkövetési érték alapján történő minősítés figyelmen kívül hagyható lenne a vámteher, annak kamatai és bírság pótlólagos megfizetése esetében. A mai gyakorlatban minimális a vámbűncselekmények miatti vámteher kiesés beszéde, mert főleg cégek esetében a vámigazgatási végrehajtás rendszerint üres kasszát talál, magánszemélyek esetében pedig az elkövetők rendre vagyontalanok. A teljes felelősségre vonás alóli mentesítés a vámteher megfizetése esetén sem lenne célra vezető, mert kialakulhatna az az elkövetői nézet, hogy „Megpróbálom a csempészetet, ha lebukok, legfeljebb fizetek.”

A jövedéki bűncselekmények elkövetési értékei meghatározásánál is célravezetőbb volna az elvont, vagy elvonni kívánt adó összegét figyelembe venni. Általánosságban a jövedéki termékeknel is megállapítható, hogy az előállítási érték jóval kevesebb, mint az utánuk kiszabható adó. Ezen bűncselekményeknél is megfontolandó a jövedéki adó pótlólagos megfizetése esetében enyhébb büntetés kiszabásának lehetősége.

Álláspontom alátámasztására a II. világháború előtt hatályos vámtörvényünk „vámbűncselekményekre” vonatkozó szankció rendszerét ismertetem.

A vámügyek körében elkövethető deliktumok törvényi tényállásait nem a Büntető Törvénykönyvben (Csemegi Kódex) helyezték el, hanem a vámjogról szóló 1924. évi XIX. Törvényben . A „vámbűncselekmények” kihágásnak minősültek és egységes elnevezésük „ Vámjövédéki kihágás” volt. Ezen belül többféle büntetendő cselekményt nevesítettek, így:

- Tiltott áru csempészete,
- Vámköteles áru csempészete,
- Vámmegrövidítés,
- Orgazdaság,
- Vámjövédéki felügyelet megnehezítése,
- A vám veszélyeztetése,
- Zársértés.

Három fajta joghátrány volt alkalmazható:

- 1.) Fogházbüntetés,
- 2.) Áruérték 2-8 szorosának megfelelő pénzbüntetés,
- 3.) Vámtartozás, vagy vámelőny 2-8 szorosának megfizetése.

Jelen dolgozat témája szempontjából az áruérték, illetve a vámtartozás, vagy vámelőny többszörösének megfizetésre kötelezés bír jelentőséggel.

Az áruérték, mint büntetési alap a tiltott áru kivitele, behozatala, az orgazdaság (a vámorganozdaság kifejezést nem használták), vámjövédéki ellenőrzés megnehezítése vámügyi kihágásoknál található meg. Az összes többi esetben a vámtartozás, a megszerzett, vagy megszerezni kívánt vámelőny pénzben kifejezett értéke a szankcióalap.

Azt hiszem minden további nélkül levonható az a következtetés, hogy az áru értéke azokban az esetekben bírt jelentőséggel, amelyekben vámtartozás nem keletkezhetett, például a tiltott áruk esetében, illetve vámfizetésre kötelezettség hiánya például az orgazda, vagy a vámjövédéki ellenőrzés megnehezítője. Minden más esetben, ahol a vámtartozás csökkentése, vagy elkerülése, illetve vámelőny megszerzése a cél, ott a vagyoni hátrányt ezek többszörösében határozza meg a törvény.

Érdemes kiemelni a „vámbűncselekmények” minősítő körülményeit. A minősített eseteket nem az egyes törvényi tényállásokhoz kapcsolta a törvény, hanem egy külön szakaszban az összes törvényi tényállásra vonatkozóan határozta meg. Érdekes, hogy ezek között sem az elkövetési érték (akkori szóhasználattal áruérték), sem pedig a vámtartozás, illetve vámelőny nagysága sem

szerepel. A minősített esetek (a törvény szóhasználatával „súlyosabban minősülő esetek”) az alábbiak voltak:

1. ha a csempészetet előzetes megbeszélés alapján többen, együttesen követik el;
2. ha a tettes a csempészetet, illetve a vámmeg rövidítést üzletszerűen vagy szokásszerűen űzi;
3. ha a csempész gépi vagy állati erő felhasználásával törekszik a saját vagy a csempészett tárgy feltartóztatását meghiúsítani, vagy a feltartóztatás megtörténte után ilyen módon igyekszik szabadulni, illetve a csempészett tárgyat kiszabadítani;
4. ha a csempész az ellenállás leküzdése céljából fegyvert visel;
5. ha tiltott árú kiviteli csempészetét közszükségleti cikkel követték el.

- jogalkalmazói jogalkotás (végrehajtási jogszabályok) felé:

A büntetőeljárás törvény végrehajtási jogszabályaiban kiemelt helyet foglalnak el a vám-és jövedéki bűncselekmények nyomozásával illetve a vám- és jövedéki termékek lefoglalásával, tárolásával, kezelésével kapcsolatos különös szabályok.

Ezekben a különös szabályokban álláspontom szerint részletesebben és nagyobb teret kellene az elkövetési érték meghatározásának, számításmódjának adni. Egyértelműen utalni kellene a vámérték meghatározás konkrét jogszabályi-helyeire, illetve ezen a szinten kellene helyt adni a jövedéki bűncselekmények elkövetési értékeként a büntető törvényben meghatározott „jogszerűen előállított termék értéke” számítás módjára. Mint a dolgozat korábbi részében utaltam rá a „jogszerűen előállított termék” értéke lehet adó nélküli, de lehet adóval növelt is. Adó nélküli az érték, ha jövedéki adó raktárban, vagy adófelfüggesztés alatti szállítás alatt, vagy raktározási eljárás alatt van. Adóval növelt a jogszerűen előállított jövedéki termék, ha a bűncselekményt adózott belföldi termékre követik el. Tekintettel arra, hogy ezek a bűncselekmények elkövethetők mind adózott, mind adózatlan esetben, így az érték meghatározása nagyon széles skálát ölelhet fel, konkrét szabályozás hiányában.

A jelenleg is hatályban lévő, vám és jövedéki igazgatásra vonatkozó „Kötelező Felvilágosítás” intézményét a büntetőeljárásban történő alkalmazásra is kiterjeszthetőnek találom.

Ez a kiterjesztés mindössze a büntetőeljárásról szóló törvény egy mondatos változtatását igényli.

(A kötelező felvilágosítás a Vám- és Pénzügyőrség Vegyvizsgáló Intézetétől kérhet és a jövedéki eljárást folytató adóhatóság a jövedéki termék és vámáru termékbesorolására. A termék besoroláshoz - vámtarifaszám- kapcsolódik a vámteher és jövedéki adó, valamint az általános forgalmi adó fizetési kötelezettség léte, illetve mértéke. A Vegyvizsgáló Intézet ezt határozatban állapítja meg és a feltételek változatlanúsága esetén 6 évig köti a vámhatóságot.)

- a jogegységesítése érdekében:

A Legfelsőbb Bíróság jogegységesítési határozataira való igény az elkövetési érték meghatározása tekintetében, az alsóbb bíróságok, és az ügyészség részéről is érzékelhetően növekedett. Tapasztalataim szerint vagy a szakértői bizonyítás „kötelező tételét”, vagy a konkrét jogszabályi-helyre hivatkozást várják az ügyészek és a bírák. Mint, ahogy a korábbi javaslataimban is hivatkoztam rá álláspontom szerint mindkettőre van jogi lehetőség.

Egy konkrét esetben, büntető ügyben kirendelt szakértőként, az elkövetési érték volt a feladatom és a vita tárgya az ügyész és a védő között. Pontosabban az képezte a jogvitát, hogy csempészet minősítő körülményeként az érték, vagy a vámérték az irányadó. Szakvéleményemben a korábban hivatkozott szabálysértési törvény vámérték meghatározását hoztam fel példaként. Kiemeltem, hogy ha a szándékosság és gondatlanságon kívül a bűncselekmény és szabálysértés elhatárolása az értéktől függ, akkor a szabálysértési törvényben meghatározott vámérték fogalom a Büntető Törvénykönyvünkben meghatározott érték fogalom esetében is csak és kizárólag vámértékként értelmezhető.

(Erre jegyezte meg az ügyész, hogy „...ha már a törvényt nem módosítják e három betűvel- v á m érték - akkor egy „jogegységiben” rendezni lehetne a kérdést.)

Helyt adva ezen álláspontnak magam is úgy látom, hogy amíg a jogalkotó nem módosítja a törvény szövegét addig a Legfelsőbb Bíróság a jogegységesítési eljárásával egységessé tehetné a joggyakorlatot. Az általam levezetett törvényi analógia kétséget sem hagyhat felőle, hogy a jogalkotó is így kívánja az adott törvény-hely rendelkezésének értelmezését.

A dolgozat végén mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó és az eljárás alá vont személyek részére a polgári nem peres eljárás egy új intézményét szeretném bemutatni azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ennek megvalósítása a büntetőeljárás jog területén komoly előre lépés lehetne a szakértői bizonyítás területén.

A 2005. évi LXVIII. évi tv. az igazságügyi szakértő nem peres eljárásban történő kirendeléséről 2006. január 01-től hatályosan lehetővé teszi, hogy a polgári eljárás jogban a fél a keresetlevél benyújtását megelőzően kérje a bíróságtól, hogy a kérelmező számára jelentős tény, vagy körülmény megállapítására, vagy megítélésére igazságügyi szakértőt rendeljen ki.

Ezáltal előzetesen fel tudja mérni a polgári perben a nyeresi, vagy veszteségi esélyeit. A később benyújtandó keresetlevélhez a szakvéleményt csatolhatja, így már a per kezdetén a bíróság mintegy előzetes bizonyítással megismerheti a pert indító által felajánlott szakértői bizonyítást. Leegyszerűsödik az eljárás, mert a keresetlevél idézéssel történő kibocsátása előtt első könnyebben állást tud foglalni a bíróság a hatáskör illetékesség, illetve pertárgy érték, jogalap és kereshetőségi jog kérdésében. Amennyiben az alperes érdemi védekezésében nem vitatja a szakértői véleménybe foglaltakat, illetve maga is elismeri azokat, akkor akár az első tárgyaláson külön bizonyítás elrendelése nélkül érdemi határozat hozható. A törvénynek van egy büntetőjogi vonzatú rendelkezése, miszerint nem kérhető előzetes szakértő kirendelés olyan kérdésben, ami miatt büntetőeljárás van folyamatban. Ha még is sor került szakértő kirendelésére, mert a kérelmező ezt a tényt eltitkolta és erre fény derül, akkor a benyújtott szakvélemény még okirati bizonyítékként sem használható fel. Nyilvánvalóan ennek a rendelkezésnek az az indoka, hogy esetlegesen polgári bíróság által szakvéleményre alapozott és az alapján bizonyítottnak vélt tényállás ne hozza „kellemetlen helyzetbe” a büntető bíróságot.

Ezen szabályozás mintájára megvalósíthatónak látom a büntetőeljárás jogszabályok kiegészítését is az előzetes szakértő kirendelés lehetőségének biztosítására. Elrendelhetné ezt az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentés elbírálásakor, illetve a már megindult büntetőeljárás folyamán a nyomozási bíró. Kezdeményezhetné ezt a nyomozó hatóság és a terhelt, valamint a védője egyaránt. Az előzetes szakvélemény birtokában az elkövetési érték, a vám és jövedéki adóbevétel csökkentés, mint költségvetési érdek sérelem az eljárás elején megállapítható volna. Ezzel a helyes minősítés, sőt az értékhatártól függő büncselekmény vagy szabálysértés elhatárolása könnyebben megvalósítható volna. Ezáltal elkerülhető, lenne, hogy a bíróság állapítsa meg a szabálysértés elkövetését, de szabálysértés miatti szankcionálás lehetősége nélkül az elévülés miatt.

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy az ügyész a büntetőeljárás korai szakaszában dönteni tudna a társadalomra veszélyesség hiánya, csekély volta kérdésében, így élhetne a megrovás, illetve a vád elhalasztás eszközével. Különösen fontos lenne ez a manapság gyakori számítástechnikai, illetve elektronikai eszközökre elkövetett csempészet vonatkozásában. Közismert, hogy egyre több fiatal járja a világot. Utazásaik során különböző kedvezményes akciók keretében vásárolnak ilyen olcsóbb árfekvésű termékeket. Tekintettel arra, hogy a vámtisztviselőnek az utasok árujának vizsgálatokor azonnal döntenie kell az érték tekintetében, így sokszor a magasabb (büncselekményi) érték mellett dönt. Általában bírói szakban - rendszerint a terhelt által felkért szakértő véleménye alapján - bizonyítottnak találja a bíróság a szabálysértési értékhatárt, sőt sok esetben a vámmentes értékhatárt, de ekkorra eltelik jó néhány hónap, rengetek irat keletkezik, sok nyomozati munkaóra és költség keletkezik, végül az áru is nulla értékre amortizálódik. Emellett az állam által viselendő nem kevés bünyügyi költség is keletkezik.

Természetesen, mint ahogy a dolgozat korábbi részeiben vázoltam a nagyobb értékre elkövetett büntetőeljárásokban sem közömbös, ha a pontos elkövetési érték az eljárás elején tisztázódik. A leírt jogesetek is szemléltetik, hogy a vám- és jövedéki büncselekmények esetében nagyon ritka az elkövető személye, vagy a bűnösségre vonatkozó bizonyítási cselekmény. Akár a vámellenőrzés alóli elvonásnál, akár a valótlan nyilatkozat adásánál az elkövető személye megállapításánál az esetek nagy többségénél jelen van az elkövető.

A valótlan nyilatkozat tételnél alá is írja a nyilatkozatot, sőt a nyilatkozat adás a hatóság jelenlétében kézből kézbe átadással történik. A jövedéki büncselekmények felfedése is rendszerint az elkövető jelenlétében valósul meg. A bizonyítás rendszerint az elkövetési értékre, áru mennyiségre, illetve a szándékosság, gondatlanság megítélésére korlátozódik.

FELHASZNÁLT IRODALOM :

- Erdősy Emil - Földvári József - Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész
- Király Tibor: Büntetőeljárás jog
- KJK-Kerszöv Komplex CD Jogtár: Magyarázat a Büntető Törvénykönyvhöz
- Béres-Deák Attila:
  - Csempészet, vámorgazdaság elkövetési értékeinek meghatározása (tanulmány)
  - Napi Jogász 2003. V. évf. 5. sz.
- Mátészalkai Városi Bíróság 11.B.150/2004/16. sz. büntető ügy
- Kazincbarcikai Városi Bíróság 4.B.944/2000. sz. büntető ügy
- Miskolci Városi Bíróság 11.B.4148/2002/8/I. sz. büntető ügy
- Lenti Városi Bíróság B.136/2004. sz. büntető ügy

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

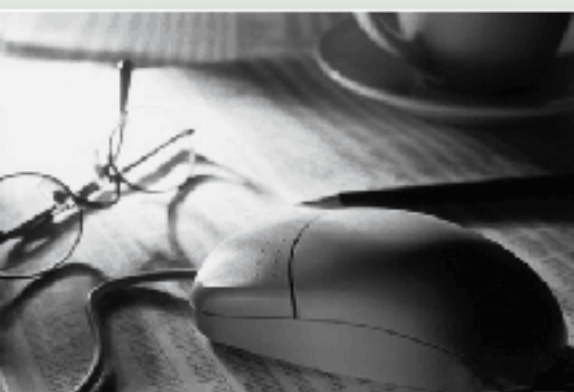
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás